

Podgreda - Dvorine u Studencima kod Imotskog

Prilog arheološkoj karti Zabiokovlja

Ljubomir GUDELJ, viši kustos
Muzej hrvatskih arheoloških spomenika
HR - 21000 Split, S. Gunjače b.b.

Autor izuještava o arheološkom sondiranju na položaju Podgreda u selu Studencima Imotske krajine. Na lokalitetu koji se nalazi uza sjeverni rub Studenačkog polja, otkrivena su dva groba s ostacima po jednog pokojnika. Premda bez nalaza, koji bi preciznije odredili datume ukopa, arhitektura grobova, svjedočanstva mještana o sličnim nalazima u blizini, kao i toponim Dvorine, ukazuju na arheološki važan položaj.

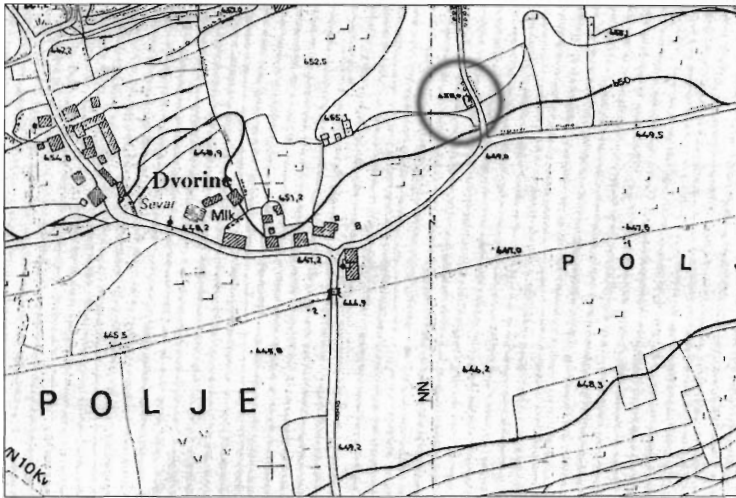
U svibnju 1996. godine, na poziv nastavnika Zvonimira Bilića i župnika fra Frane Bilokapića, ekipa Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika, obavila je zaštitno arheološko sondiranje na položaju Podgreda u Studencima. Povod zahvatu bilo je slučajno otkriće groba u prigodi kopanja rupe za stup elektroinstalacije na zemljištu Ante Stipovića.

Selo Studenci na sjeverozapadnom dijelu Imotske krajine pripada općini Lovreć. Njegovih tridesetak zaselaka, raspoređeno je po krškoj visoravni i oko Studenačkog polja, plodne udoline vodonepropusne podloge, s više povremenih vrela i bunara pitke vode po kojima je naselje dobilo ime (A. UJEVIĆ, 1992; 15, M. ŠIMUNDIĆ 1989, 496-497).

O arheološkim lokalitetima s područja Studenaca, gradinama, gomilama i stećcima pisano je u više navrata (L. KATIĆ, 1954; J. BRITVIĆ, 1965; Š. BEŠLAGIĆ, 1971; I. BOJANOVSKI, 1974, 1977; Z. BILIĆ, 1989; V. VRČIĆ, 1990; A. UJEVIĆ, 1992; M. LOZO, 1994, 1995; A. ŠKOBALJ, 1999), a među kratkim izvješćima, izdvaja se priopćenje o istraživanjima prapovijesnih kamenih gomila na Osoju, zaravni između zgrade osnovne škole i župne crkve Sv. Ilije (I. MAROVIĆ, 1991).

Predio Podgreda obuhvaća nekoliko zaselaka podignutih na povišenoj zaravni zaklonjenoj okomitom liticom-Gredom koja sa sjevera omeđuje Malo studenačko polje. Šire okruženje lokaliteta, od izvora Ševara na zapadu, do župne kuće na istoku, također se naziva Dvorinama, imenom što ukazuje na blizinu antičkih ili srednjovjekovnih objekata. Ova oaza plodne zemlje, zaštićena od sje-

Groblje na položaju Dvorine

lotečinama izdubljenim u kamenu, zamjetni su nad Prosikom, prirodni klancem, smještenim petstotinjak metara istočnije od noootkrivenog lokaliteta.

Na padini nabrežine istaknute prema polju, a zapadno pokraj puta k zaselcima Prka, Stipović i Bubalo, istražena je parcela-terasa, dimenzija, na kojoj su otkrivena dva groba s po jednim ukopom. Bili su izdubljeni u sloju tupine, obzidani suhozidom, pokriveni nepravilnim pločama vapnenca, a zastrti slojem humusa, debljine 20-60 cm. Oba pokojnika, bila su položena na leđa, glavom okrenuti zapadu, a rukama pruženim uz tijelo. Osim željeznog poplata cipela pronađenog u G-1, u sondi nije bilo arheoloških nalaza.

Mještani svjedoče kako je više sličnih grobova uništeno u pogodama probijanja seoskog puta i obrade susjednih oranica. Današnji stanovnici Studenaca, kojih su preci naselili ovaj kraj potkraj 17. i početkom 18. stoljeća, nemaju drugih saznanja o ukopima na ovom položaju, udaljenom oko 3 km od aktualnog seoskog groblja i župne crkve Sv. Ilije. Ove činjenice, kao i arhitektura otkrivenih raka, ukazuju kako je riječ o kasnosrednjovjekovnom groblju iz doba osmanske vladavine ovim područjem, ili neposredno nakon oslobođenja Imotske krajine od Turaka. Izostanak značajnijih priloga uz pokojnike, otežava preciznije datacije njihovih ukopa koje će možda biti moguće tek nakon istraživanja okolnog prostora.

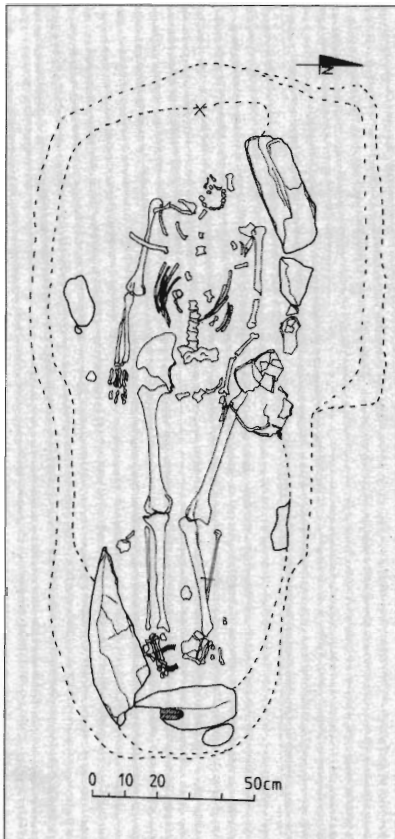
Sudeći prema konfiguraciji terena južna je granica arheološkog lokaliteta prirodna kamena litica na kojoj počiva meda istražene terase. Ona razdvaja udolinu od povišenih oranica na kojima nisu zamijećeni ostaci građevina, ili druga povijesna svjedočanstva, poput skupina stećaka, sačuvanih na šest položaja u Studencima (Z. BILIĆ, 2001).

Narodna predaja o postojanju stare crkve, ostaci čvrstih temelja, te nalazi zlatnika cara Konstancija i Jupiterova žrtvenika s natpisom: I/ovi/ O/ptimo/ M/aximo/ AVR/elia/ TIR/intia/ PRO S/e/ ET PR/o suis / L/ibens/ M/erito/(D. MARŠIĆ, 1998, 45-49), otkrivaju položaj antičkog lokaliteta podno Male-Bilića gradine, smještene oko kilometar južnije. Navrh njenog platoa, opasanog suhozidom bedemima, dugačkog oko 120, a širokog između 50 i 60 metara, vidljive su poklopnice više kasnosrednjovjekovnih grobova (M. LOZO, 1994, 1995).

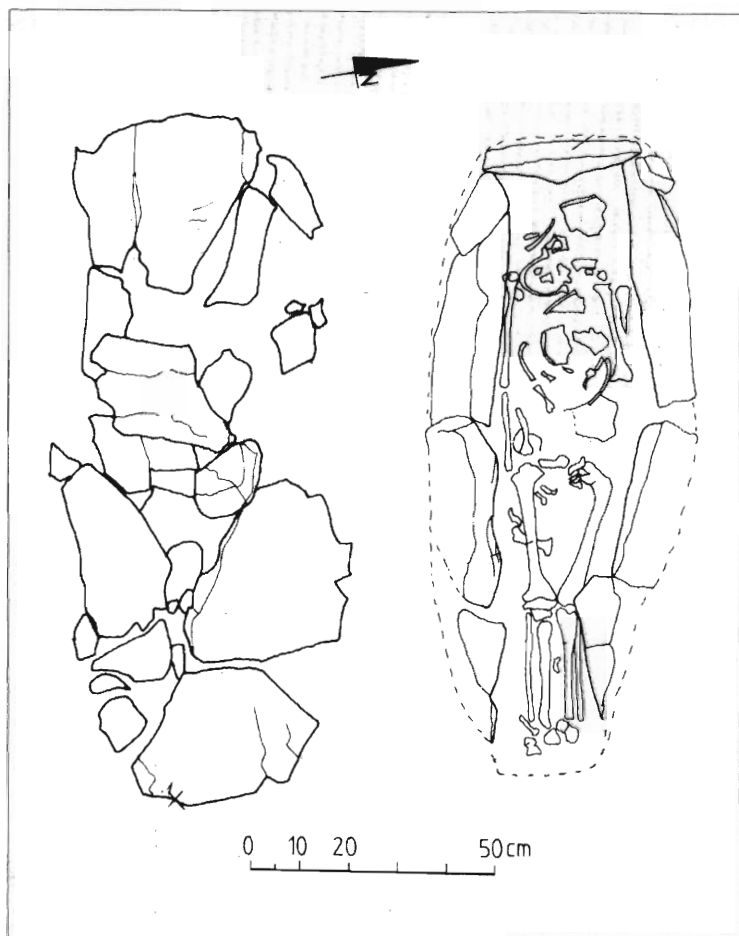
Grob 1, orijentacija Z-I, dužina 180 cm, širina 30/60/30 cm, dubina 31 cm. Grob zemljana dna, djelomice obzidan suhozidom, a pokriven nepravilnim pločama. Dio obložnica i poklopnica ranije je uklonjen, a lubanja odrasla pokojnika pomaknuta na sredinu rake. Pokraj stopala, pronađen je željezni okov obuće.

Grob 2, dječji, orijentacija Z-I, dužina 125 cm, širina 25/30/20 cm, dubina 22 cm. Zemljana dna, obzidan suhozidom, a pokriveno-

Cртеž otvorenog groba 1

Crtež zatvorenog i otvorenog groba 2

na nepravilnim pločama vapnenca. Pokraj dječjeg kostura, zatečenog *in situ*, nije bilo priloga.

The author reports on archaeological sample excavations at the locality of Podgreda in the village of Studenci, in Imotska Krajina. At the locality, situated by the northern end of the Studenci Field, there were found two graves with remains of one person in each of them. Although lacking any finds that would date the burials more precisely, the grave architecture, testimonies of the local inhabitants on similar finds in the vicinities, as well as the very place name Dvorine "dvori = mansion", indicate an archeologically important locality.

Podgreda - Dvorine in the Studenci near Imotski. Kontribution to the Archaeological Map of Zabiokovlje

Literatura:

- Š. BEŠLAGIĆ, (1971), *Stećci, kataloško-topografski pregled*, Sarajevo, 1971.
- Z. BILIĆ, (1989), Povijesno-zemljopisne crtice o Studencima, neistražene studenačke gomile, *Imotska krajina*, 8. travnja, 1989.
- Z. BILIĆ, (2001), Stećci u Studencima, prvi dio, *Studenci*, 31/2001.
- I. BOJANOVSKI, (1974), Dollabelin sistem cesta u rimskoj provinciji Dalmaciji, *Djela Akademija nauka BiH* 47, Sarajevo, 1974.
- I. BOJANOVSKI, (1977), Prilozi za topografiju rimskih i predrimskih komunikacija i naselja u rimskoj provinciji Dalmaciji I, Prethistorijska i antička komunikacija Salona-Narona i njena topografija u svjetlu arheoloških i historijskih izvora, *Godišnjak Centra za balkanološka istraživanja* 15(13), Sarajevo, 1977.
- J. BRITVIĆ, (1965), Neka povijesno-topografska pitanja s teritorije Delmata, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*, Split, 1963-1965.
- M. LOZO, (1994), Arheološka topografija Studenaca, *Studenci*, 18/1994.
- M. LOZO, (1995), Arheološka topografija Studenaca, *Studenci*, 19/1995.
- L. KATIĆ, (1954), Stećci u Imotskoj krajini, *Starobrvatska prosujeta* III/3, Split, 1954.
- I. MAROVIĆ, (1991), Istraživanje kamenih gomila cetinske kulture u srednjoj Dalmaciji, IV. Iskopavanje kamenih gomila u Studencima, *VAHD*, 84, Split, 1991.
- D. MARŠIĆ, (1998), Jupiterov žrtvenik i antičko naselje u Studencima kod Imotskoga, *Studenci*, 26/1998.
- M. ŠIMUNDIĆ, (1989), Ekonimi Imotske krajine, *Čuvari baštine, Zbornik radova sa simpozija u prigodi 250. obljetnice prijenosa franjevačkog samostana u grad Imotski*, Imotski, 1989.
- A. ŠKOBALJ, (1999), *Obredne gomile*, II ponovljeno izdanje, Trogir-Split, 1999.
- A. UJEVIĆ, (1991), *Imotska krajina*, II prošireno izdanje, Imotski, 1991.
- V. VRČIĆ, (1990), *Plemena Imotske krajine*, Imotski, 1990.